

Avrupa Birliği Kimliğini Yordayan Değişkenlerin Eğitim Kurumlarında İncelenmesi¹

Dr. Esen Altunay
Ege Üniversitesi-Türkiye
esenaltunay@yahoo.com

Yrd.Doç.Dr. Yılmaz Tonbul
Ege Üniversitesi-Türkiye
yilmaz.tonbul@ege.edu.tr

Özet

Avrupa halkları arasında bütünleşmiş bir birliğin kurulabilmesi, farklı coğrafya, köken ve kültürlerden gelen birey, grup ve ulusların AB'ye entegrasyonlarının sağlanması ile mümkündür. Bu nedenle, devletlerarası ilişkilerin geliştiği siyasal alanda yapılan anlaşmaların yanında, çalışmaların Avrupa toplumlarının tabanına yayılması ve AB'ye aidiyet kavramının yapılandırılmasına çalışılmaktadır. Türkiye, çok uzun yıllardır AB'ye üye olma çabası içinde girişimlerde bulunmaktadır. Ancak bu süreçte dönemsel olarak bazen Avrupa Birliği kaynaklı, bazen Türkiye kaynaklı aksaklıklar yaşanmaktadır. Bu aksaklıklar Birliğin amaç ve uygulamaları açısından Türkiye'nin yetersizliği ve AB'nin genişleme politikasına karşı Birlik içi toplumların tepkilerinden kaynaklanabilmektedir. Türkiye'nin AB üyeliği açısından, en çok tartışılan konuları arasında, "AB kimliğine uyum" konusu yer almaktadır. Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin Avrupa Birliği'ne (AB) ilişkin bilgi düzeyleri, AB vatandaşlığının kazanımı algısı ve çok kültürlü yeterlik algısı ile AB kimliği algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi ve bu değişkenlerin AB kimliği algısını açıklama oranının belirlenmesidir. Araştırma, ilişkisel tarama modeline göre desenlenmiştir. Araştırmada, ankete dayalı nicel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın örnekleme oranlı küme örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Toplam 1290 katılımcının verileri kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Başbay ve Kağnıcı (2011) tarafından geliştirilen çok kültürlü yeterlik algısı ölçeği, Luhtanen ve Crocker (1992) tarafından geliştirilen ve dilsel geçerlik çalışmaları araştırmacılar tarafından yapılan AB kimliği algısı ölçeği ve araştırmacılar tarafından geliştirilen AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısı ölçeği ve AB vatandaşlığının kazanımı algısı ölçekleri kullanılmıştır. Verilerin analizi için yapısal eşitlik modeli analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, öğretmen ve yöneticilerin AB'ne ilişkin bilgi düzeyi algısı, çok kültürlü yeterlik algısı, AB vatandaşlığının kazanımı algısı ve AB kimliği algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta ve bu etmenler AB kimliği algısını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Katılımcıların çok kültürlü yeterlik algısı ve AB vatandaşlığının kazanımı algısı, AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısı ile AB kimliği algısı arasında aracılık görevi üstlenmektedir. Bu sonuçlara bağlı olarak şu önerilerde bulunulabilir: AB kimliği algısı ile AB bilgi düzeyi arasındaki olumlu ilişki nedeniyle çeşitli etkinlikler ve hizmet içi eğitimler aracılığıyla öğretmen ve eğitim yöneticilerinin AB'ye ilişkin bilgi düzeyinin artırılması gerekir. AB kurumlarının AB bilinci geliştirme etkinliklerinin öğretmen ve eğitim yöneticilerine ulaştırılması sağlanabilir. Öğretmen ve eğitim yöneticilerinin Avrupa dillerini konuşma becerilerini geliştirmesi desteklenmelidir. Eğitim kurumlarında uluslararası ortak proje-araştırmaların yürütülmesi desteklenmelidir.

Anahtar Kelimeler: AB kimliği, AB vatandaşlığı, çok kültürlülük yeterliği, AB bilgi düzeyi

1 Altunay, E. (2012). AB Kimliğini Yordayan Değişkenlerin Eğitim Kurumlarında İncelenmesi, Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilimdalı, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Ekonomisi ve Planlaması Bilim Dalı, İzmir. Tezinin bazı bölümlerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

GİRİŞ

Küreselleşme ile birlikte uluslararası etkileşimin hızı ve şiddeti artmış ve hale artmaya devam etmektedir. Günümüzde uluslararası rekabet nedeniyle hiçbir ülke, diğer ülkelerden kopuk bir şekilde tek başına yaşayamamaktadır. Her bir ülke mutlaka uluslararası toplumla etkileşim halinde bulunmaktadır. Türkiye de birçok ülke, uluslararası birlik ve oluşum ile sürekli ilişki içinde yaşamaktadır. Türkiye'nin en sık etkileşimde buldukları topluluklardan biri de Avrupa Birliği'dir (AB). Aynı zamanda Türkiye, çok uzun yıllardır AB'ye üye olma çabası içindedir. Ancak bu süreçte dönemsel olarak bazen Avrupa Birliği kaynaklı, bazen Türkiye kaynaklı aksaklıklar yaşanmaktadır. Bu aksaklıklar Birliğin amaçları ve uygulamaları açısından Türkiye'nin hazırlıklarının yetersiz olması veya AB'nin genişleme politikasına karşı Birlik içindeki toplumların tepkilerinden kaynaklanabilmektedir.

Türkiye'nin AB üyeliği açısından, en çok tartışılan konular arasında, "AB kimliğine uyum" konusu yer almaktadır. Bazı AB üyeleri ve ülkelerinin liderleri (Almanya-Merkel, Fransa-Sarkozy, İngiltere-Griffin, Fransa-Valery Giscard d'Estaing, Almanya-Helmut Kohl, vb.) Türkiye'nin kimliği ve coğrafi konumunun AB'ye uygun düşmediğini belirtirken (Fossum, 2001), bazı AB üyesi ülkeler de AB'nin bir Hıristiyan kulübü olarak görünmesinin doğru olmadığını (İsveç-Bildt, Fransa-Hama, vb.) belirtmekte ve Türkiye'nin adaylığını desteklemektedirler. Buna paralel olarak AB'nin kuruluş döneminde ekonomik uyum fikri ön planda iken 1970'lerden itibaren sosyal boyutun önem kazanması ile birlikte ortak bir Avrupa anlayışı oluşturulması ve geniş kitlelerce benimsetilmesi amacı öne çıkmaya başlamıştır. Maastrich Anlaşması'ndan (EU, 1992) sonra kültür programlarına ağırlık verilmiş ve bir siyasal birlik oluşması için eğitim programları daha çok desteklenmeye başlanmıştır (Kucera, 2006). Bu amaçla, eğitimle ilgili yeni politikalar üretilmiş, hazırlanan kapsamlı eğitim politikaları ile, geleceğin insanı ve toplumu olarak, AB kimliğini inşa etmek ve vatandaşını yetiştirmek isteği belirtilmiştir. Çünkü halklar arasında sağlıklı bir birliğin kurulabilmesi için farklı coğrafya, köken ve kültürlerden gelen birey, grup ve ulusların AB'ye entegrasyonlarının sağlanması önemlidir. Bu nedenle, devletlerarası ilişkilerin geliştiği siyasal alanda yapılan anlaşmaların yanında, çalışmaların Avrupa toplumlarının tabanına yayılması ve AB'ye aidiyet kavramının yapılandırılması gerekmektedir. Bunun en önemli araçlarından biri de eğitimidir. Avrupa'ya kültür algısıyla yaklaşanlar, din dışı değerlerle örülü; demokrasi, insan hakları ve hukuk devleti inancına yer veren; yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlükle mücadele eden, farklılıkların korunması, çoğulculuk, laik dünya görüşü, çevreye duyarlılık, barış kültürünün yaygınlaştırıldığı tamamlayıcı sosyal-siyasal değerlerin oluşturduğu bir portre çizmektedir (Toksöz, 2008). Bu bağlamda Türkiye'nin AB kimliğine uyumu konusundaki tartışmalara cevap olarak farklı kökenlerden gelen birey ve grupların bir AB toplumu oluşturması, tek bir siyasal birim halinde ve ortak sınırlar içinde yaşaması için var olan ulusal kimliklerin korunarak, uluslar üstü (supra-national) bir kimliğin oluşturulması ve kimlik gelişiminde etkili olan etmenlerin (değerler, dil, bilinç, vatandaşlık, çok kültürlülük, vb.) desteklenmesi gerekmektedir.

Kimlik gelişiminde önemli olan etmenlerden biri sosyalleşme ile oluşan bilinç ve bilgi düzeyidir. Birey yaşadığı toplulukla etkileşime girerek sosyalleşme sürecini gerçekleştirmektedir. Topluluk, bireye çeşitli sosyo-politik, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklerin etkileşimlerini içeren örgütlü ve köklü bir bilgi zenginliği sağlamaktadır. Her toplum farklı gelenek, değer ve normlara sahiptir. Bu nedenle her toplum kendini tanımlayan bir bilgi üretmekte, bu bilgiyle üyelerinin kimlik yapılarının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır (Jacobs ve Maier, 1998; Waseem, 2008). Fuller'e (2005) göre, birey, topluluklarda sosyalleşme süreciyle bilgi edinmekte ve farklı sosyal bağlamlarda bilgi edinilmesi, farklı bireysel kimliklerin oluşumuna neden olmaktadır. Benzer şekilde, bireyin AB'ye bir aidiyet bilgisi taşınması, sosyalleşme süreciyle bilgi edinmesi sonucunda gerçekleşmektedir.

Kimlik gelişiminde önemli etmenlerden bir diğeri bireyin, beklentileridir. Bu nedenle AB kimliğinin gelişiminde, bireylerin AB vatandaşlığı kazanımı algısı önem taşımaktadır. Anayasal ülkelerde, anayasada vaat edilen haklardan yararlanan ve o ülkeye vatandaşlık bağı ile bağlı olan kimseye vatandaş denir. Her ülke, vatandaşlık gerekliliklerini -hak ve görevlerini- anayasasında belirtmektedir (Özer, 2009). Vatandaşlık, topluluğun üyeliği ve haklarını benimsemeyi getirmektedir. Topluluğa bağlı olan bireyin, rastlantısal olarak, doğuşundan veya bir toplumsal gruba ait olmasından ileri gelmeyen, bir bağlılık biçimini öngörmektedir (Gülalp, 2008). Bu bağlamda, topluluk dayanışmasının temeli atılmaktadır. 1990'lerden itibaren AB siyasal, kültürel ve sosyal bir nitelik kazanarak, vatandaşlık, bütünleşmiş bir Avrupa'nın kurulup geliştirilmesi amacıyla, çoğunlukla siyasal, kültürel ve dini ortaklıklar kadar farklılıklara da dayanan bir aidiyet kavramı olarak algılanmaya başlanmıştır (Dekker, 1993: akt. Dinç, 2008).

Etnik farklılık, din, dil ve çok kültürlü toplum yapısı kimlik oluşumunu etkileyen etmenler arasında yer almaktadır. Tarihsel deneyimler fizik bilimindeki etki-tepki yasasının, toplumsal yapıda da olduğunu göstermiş, azınlıklara veya etnik-kültürel gruplara baskı yapmaya ve asimile etmeye çalışmanın olumsuz sonuçlar doğurduğunu göstermiştir. Çünkü baskı ve asimile etme girişimleri sonucu tam tersi bir süreç başlamakta etnik-kültürel bilinç canlanmaya başlamaktadır (Vatandaş, 2002: Akt. Erzurumlu, 2008). Bu nedenle kültürel demokrasilerde, kültürel ve dilsel azınlıkların hakları sağlanmaya çalışılmıştır. Bu durum, Batı toplumu için uzun tarihsel bir süreçte edinilen bir deneyimdir. Çeşitli araştırmalarda, toplumsal kimliklere müdahale edilmeden toplumsal yapının bir parçası olarak kabul edildiği durumlarda sahip olunan kimliklerin o yapıyla bağlantılı olduğunun anlaşılmasına başlandığı ve farklılıklara rağmen birlikteliğin savunulduğu görülmektedir (Erzurumlu, 2008).

Kimlik kavramını etkileyen pek çok değişken dikkate alındığında, ortak değerler çerçevesinde bütünleşmek isteyen AB'de, "dil öğrenimi, üye ülkelerin uygulama ve kültürlerin karşılıklı olarak öğrenilmesi, başka bir ortamda veya başka ülke vatandaşları ile birlikte çalışabilme yeteneği" gibi konuların eğitime geliştirilmesinin, yetişmekte olan gençlerin Avrupa vatandaşı kimliği kazanmaları açısından önem taşıdığı görülmektedir (Gümrükçü, 2002). AB vatandaşı kimliğinin

geliştirilmesi amacıyla Türkiye’de AB eğitim politikaları, uygulanmaya çalışılmaktadır. Türkiye’de AB kültür ilkelerinin, ulusal kültürle tanıştırılması ve kaynaştırılması işlevi, eğitim sisteminden beklenmektedir (Yılmaz, 2009). AB içinde yer aldıktan sonra, Türkiye’de gerçekleşecek köklü değişikliklerin eğitime duyulan talebin niteliğini değiştirmesi beklenmektedir (Erdoğan, 2000). Geleceğin AB üyesi bir Türkiye’de, halkın ve özellikle yeni nesillerin Avrupa vatandaşlığına hazırlanması, uyumunun sağlanması ve bu yeni yapılanmanın ihtiyaçlarına ve değerlerine göre davranışlar kazanması gerekmektedir. Bu davranışları kazandırmak ise en başta eğitim kurumlarının görevidir. Dolayısıyla, eğitim kurumları, bireyleri sadece ulusal ihtiyaçlara göre değil, aynı zamanda Avrupa’nın ihtiyaçlarını da dikkate alarak yetiştirecek ve bir Avrupa vatandaşı olma bilinci ve sorumluluğu da kazandırmaya çalışacaktır.

AB kimliğini inşa etme açısından, eğitim sisteminin gereksinimi olan bilgi birikiminin oluşturulması, paylaşılması ve bilimsel araştırmaların yapılması süreç açısından büyük önem taşımaktadır. Toprakçı (2004)’ ya göre, Türkiye, AB eğitim alanındaki eylem programları açısından diğer ülkelerden daha geride kalmakta ve Socrates programına önem verilmesi gerekmektedir. AB bütünleşme sürecinde, kimliğin oluşumu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, ilk olarak AB Komisyonu Türkiye Delegasyonu tarafından yürütülen “Eurobarometre kamuoyu anketleri” görülmektedir (EU, 1992). Bu araştırmaların dışında AB’ye ilişkin görüşleri belirlemeye çalışan araştırmalar bulunmaktadır (ATAUM, 2010; Akpınar, 2006; Arslan, 2007; Balcioğulları ve Ayçin, 2009; Balkar ve Özgan, 2010; Başbay ve Doğan, 2004; Doğan, 2007; Gülcan, 2003; Poyraz, 2008; Şen ve diğerleri, 2005). Bu araştırmalar dikkate alındığında, eğitim ile ilgili uygulamalarda AB kimliğinin oluşumuna yer verilmediği görülmüştür. Genel olarak araştırma bulgularında katılımcıların AB’ye ilişkin bilgi düzeyinin düşük olduğu, üyelik konusunda farklı bakış açılarına sahip oldukları ve ekonomik temelli bir algıları olduğu görülmektedir.

Geleceğin vatandaşını yetiştirme açısından, eğitim sisteminin kademeleri arasında ilköğretime büyük görev düşmektedir. Çünkü ilköğretim, bireyin sosyalleşmeye ve siyasi bir kimlik kazanmaya başladığı ortamlardan biri olarak büyük önem taşımaktadır. Eğitim bireyleri, politik olarak bilinçlendirerek ve güçlendirerek onlara gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırarak onları politik sürecin aktif birer üyesi yapmayı amaç edinmektedir (Şahin, 2006). Bireylerin kimlik inşasında kişiliklerinin şekillenmeye başladığı ilk çocukluk yıllarından itibaren yaşadıkları deneyimler ve bu deneyimlerin ortaya çıkması sürecinde iletişim ve etkileşim içinde oldukları temel figürler (ebeveyn, öğretmen, yönetici vb.) önemlidir (Ekici, 2010). Eğitimcilerin öğrencilerin gelişimindeki bu rollerinin önemi, eğitim alanındaki yenileşmenin sürekli olması, yeni teknolojilerin eğitime uyarlanması, öğretmenlerin niteliklerinde ve eğitimlerinde de şüphesiz yenilikleri ve değişimi kaçınılmaz kılmakta ve önemini artırmaktadır (Şahin, 2006). Ancak öğretmenler ve okul, yeni yetişen kuşağın toplumsallaşmasında ve kimliğinin oluşmasında elbette tek başına sorumluluğu taşımamaktadır (Doğanay ve Bal, 2010). Bununla birlikte

eğitim, bireylere çevrelerinde oluşan değişmelere uyum sağlayabilmeleri için davranışlar kazandırmaktadır. Bu nedenle toplumsal olarak hedeflenen birey tipinin ve Avrupa vatandaşının yetiştirilmesi, sosyal dönüşümün sağlanması ve AB'ye uyumun geliştirilmesi açısından, öğretmenler ve eğitim yöneticileri büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'nin AB adaylık süreci devam ederken bu süreçte büyük görevler düşen eğitim sisteminde ve kurumlarında AB kimliğinin oluşmasını inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamış olması nedeniyle, bu araştırma sonucunda elde edilecek verilerin, alandaki önemli bir eksikliği tamamlamada katkı sağlaması beklenmektedir.

Alanyazın doğrultusunda oluşturulan bu araştırmada incelenen hipotezler şu şekildedir:

1. Katılımcıların Avrupa Birliği'ne ilişkin bilgi düzeyi algısı ile Avrupa Birliği kimliği algısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.
2. Katılımcıların çok kültürlü yeterlik algısı ile Avrupa Birliği kimliği algısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.
3. Katılımcıların Avrupa Birliği vatandaşlığının kazanımı algısı ile Avrupa Birliği kimliği algısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.
4. Katılımcıların Avrupa Birliği'ne ilişkin bilgi düzeyi algısı, Avrupa Birliği vatandaşlığının kazanımı algısı ve çok kültürlü yeterlik algısı, Avrupa Birliği kimliği algısını anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

YÖNTEM

Bu araştırma, ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma evrenini, İzmir ili merkez ilçelerinde, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarında öğretmen ve yönetici olarak görev yapmakta olan toplam 12670 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme oranlı küme örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırma evreninin % 10'unu oluşturacak sayıda katılımcının örnekleme alınması hedeflenmiştir. Örneklemin seçiminde, çalışma evrenindeki üç sosyoekonomik düzeyin tabaka olarak alınmıştır. Araştırmanın örneklemi, 1290 katılımcıdan oluşturmaktadır.

Tablo 1 incelendiğinde araştırma örneklemindeki katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımının % 63,3'ünün kadın, % 36,7'sinin erkek olduğu görülmüştür. % 87,7'si lisans mezunu, % 10,32'ü lisansüstü mezunu ve % 6'sı doktora mezunudur. Sosyoekonomik çevreye göre, katılımcıların dağılımına bakıldığında % 45,5'i orta, % 18,5'i yüksek ve % 36'sı düşük sosyoekonomik düzeydeki okullarda çalıştığı bulunmuştur. Katılımcıların branşlarına göre dağılımına bakıldığında % 46,5'inin sınıf öğretmeni, % 23,5'inin rehberlik ve psikolojik danışmanlık, % 11,5'nin sosyal alanlar, % 10'nun yabancı dil, % 7,2'si müzik, % 5,1'nin matematik, % 8,9'unun fen ve teknoloji, % 4,2'sinin teknoloji ve tasarım, % 4'nün okulöncesi ve % 3,3'nün din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni olduğu görülmüştür. Katılımcıların görevlerine

göre dağılımına bakıldığında % 90,9'nun öğretmen, % 6,7'sinin müdür yardımcısı ve % 2,3'nün müdür olduğu görülmüştür.

Tablo 1

Örneklemenin Bireysel Özelliklere Göre Dağılımı

Değişkenler	Öğretmen Sayısı (N)	%
Cinsiyet		
Kadın	816	63,3
Erkek	474	36,7
Eğitim Durumu		
Önlisans	21	1,6
Lisans	1128	87,4
Lisansüstü	133	10,3
Doktora	8	6
Sosyoekonomik Çevre		
Düşük	464	39
Orta	587	45,5
Yüksek	239	18,5
Branş		
Sınıf Öğretmeni	600	46,5
Yabancı Dil Öğretmeni	129	10,0
Okulöncesi Öğretmeni	51	4,0
Sosyal Alanlar	148	11,5
Matematik	66	5,1
Fen ve Teknoloji	115	8,9
Müzik	93	7,2
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	45	23,5
Din Kültürü	43	3,3
Görev		
Müdür	30	2,3
Müdür Yardımcısı	87	6,7
Öğretmen	1173	90,9

Veri Toplama Aracı

Katılımcıların görüşlerini belirlemek amacıyla "Avrupa Birliği'ne ilişkin bilgi düzeyi algısı, çok kültürlü yeterlik algısı ölçeği, AB Vatandaşlığının Kazanımı Algısı ve Avrupa Birliği Kimliği Algısı Ölçeği olmak üzere dört ölçek kullanılmıştır.

Katılımcıların AB kimliği algısını belirlemek amacıyla Luthannen ve Crocker (1992) tarafından geliştirilen Collective Self Esteem (CSE) ve araştırmacılar tarafından dilsel eşdeğerlik çalışmaları yapılan Avrupa Birliği kimliği algısı ölçeği kullanılmış, geçerliği doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Modelin uyum iyiliği indeksleri $\chi^2= 552,16$; $\chi^2/ df=5,81$; $p=0,00$; $GFI=0,94$; $AGFI=0,93$; $CFI=0,99$; $S-RMR=0,028$ ve $RMSEA=0,06$ olarak elde edilmiştir. Söz konusu modelin uyum iyiliği değerleri incelendiğinde ölçme modelinin kabul edilebilir bir model olduğu belirlenmiştir (Kline, 2011; Schermelleh-Engel ve Müller, 2003: akt. Başbay ve Kağnıcı, 2011; Şimşek, 2007).

AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısı ölçeğinin yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucu, kurumsal ve toplumsal bilgi boyutlarının bunların birlikte bir üst yapıyı oluşturduğu yapılan analizler sonucunda doğrulanmıştır. Modelin uyum iyiliği indeksleri $\chi^2= 529,67$; $\chi^2/df=7,56$; $p=0,00$; $GFI=0,95$; $AGFI=0,92$; $CFI=0,99$; $S-RMR=0,036$ ve $RMSEA=0,07$ olarak elde edilmiştir.

AB vatandaşlığının kazanımı algısı ölçeğinin yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucu, sosyal ve sivil kazanımlar boyutlarının birlikte bir üst yapıyı oluşturduğu yapılan analizler sonucunda doğrulanmıştır. Modelin uyum iyiliği indeksleri: $\chi^2= 1264,47$; $\chi^2/df=8,78$; $p=0,00$; $GFI=0,99$; $AGFI=0,88$; $CFI=0,91$; $S-RMR=0,031$ ve $RMSEA=0,07$ olarak elde edilmiştir.

Başbay ve Bektaş-Kağnıcı (2009) tarafından geliştirilen çok kültürlü yeterlik algısı ölçeği ise bilgi, farkındalık ve beceri olmak üzere üç boyutlu olarak geliştirilmiştir. Bu çalışmada, ölçeğin bilgi ve farkındalık boyutlarındaki maddeler kullanılmıştır. Çünkü ölçeğin hazırlanma aşamasında kullanılan örneklemin, öğretim elemanları olması nedeniyle beceri boyutundaki maddeler, ilköğretim kurumlarındaki öğretmen ve yöneticilerin çok kültürlü becerileri ölçmesi için uygun görülmemiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada kullanılan dört ölçeğin geçerliği, doğrulayıcı faktör analizi ile gösterilmiştir. Ölçeklerin güvenirliliği için Cronbach Alfa katsayılarına bakılmıştır.

Avrupa Birliği kimliği algısı ölçeği'nin güvenirlilik analizi sonuçlarına göre Cronbach Alfa katsayıları, "sosyal kimlik" alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .82, "üyelikten hoşnutluk" alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .92 ve "özdeşleşme" alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .85 ve "kimliği karşılaştırma" alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .81'dir. Ölçeğin tümü için elde edilen iç tutarlık katsayısı ise .94 olarak belirlenmiştir.

AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısı ölçeğinin 14 maddesinin güvenirliliği için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları "kurumsal" alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .94 ve "toplumsal" alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .89'dur. Ölçeğin tümü için elde edilen iç tutarlık katsayısı ise .95 olarak belirlenmiştir. AB vatandaşlığının kazanımı algısı ölçeğinin 19 maddesinin güvenirliliği için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları "sivil" alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .94 ve "sosyal" alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .95'dur. Ölçeğin tümü için elde edilen iç tutarlık katsayısı ise .97 olarak belirlenmiştir.

Çok kültürlü yeterlik algısı ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi tekrarlanmış, modelin uyum iyiliği indekslerinin oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin güvenirliliği için "farkındalık" alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .85 ve "bilgi" alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .87'dir. Ölçeğin tümü için elde edilen iç tutarlık katsayısı ise .95 olarak belirlenmiştir (Başbay ve Kağnıcı, 2011).

Verilerin Analizi

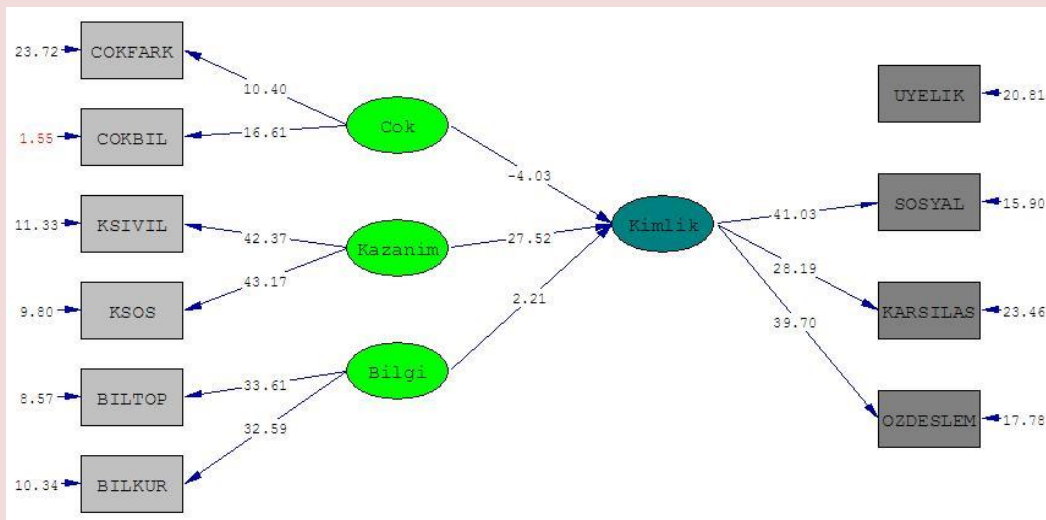
Araştırma kapsamında ilköğretim okulları yönetici ve öğretmenlerinin Avrupa Birliği kimliği algısına ilişkin test edilen model araştırmanın amacı yanında; alanyazındaki Avrupa Birliği'ne ilişkin bilgi düzeyi algısı, Avrupa Birliği vatandaşlığının kazanımı algısı, çok kültürlü yeterlik algısı ve Avrupa Birliği kimliği algısı ilişkilerini inceleyen araştırmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Geliştirilen araştırma modelinin, bağımlı ve bağımsız yapısal değişkenlerinin kendi aralarındaki ilişkileri LISREL programında analiz edilmiştir. Araştırma modelinde dört faktör (örtük değişken) ve bu dört faktörü birbirine bağlayan üç ilişki vardır. İlköğretim okulu öğretmen ve yöneticilerinden elde edilen verilerle, teorik yapısal model, ölçme modeli ile doğrulanan, her bir faktör altında yer alan maddelerin toplam puanı alındıktan sonra test edilmiştir. Maksimum olasılık hesaplarına göre kovaryans matrisleri kullanılarak yapısal eşitlik analizi gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın modeli doğrultusunda nicel yöntemle incelenen bu araştırmanın bulguları iki ana bölümde sunulmuştur. Çünkü araştırmanın birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü hipotezleri yapısal eşitlik modeli ile birlikte incelenmiştir.

Araştırmanın birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü hipotezleri doğrultusunda, elde edilen verilerin analizi yapısal eşitlik modeli ile sınanmıştır. Yapısal eşitlik modelinin analiz aşamasında, öncelikle ölçüm modeli, kabul edilebilir uyum değerlerini üretecek şekilde düzeltme ölçütleri kullanılarak geliştirilmeye çalışılmıştır (Yılmaz ve Çelik, 2009). Öncelikle ölçüm modelinin uygunluğu istatistiksel olarak değerlendirilmiş, daha sonra yapısal modele ilişkin analizlerin yapıldığı ikinci aşamaya geçilmiştir. Temel model sonuçları Şekil 1 ve Şekil 2'de görülmektedir.

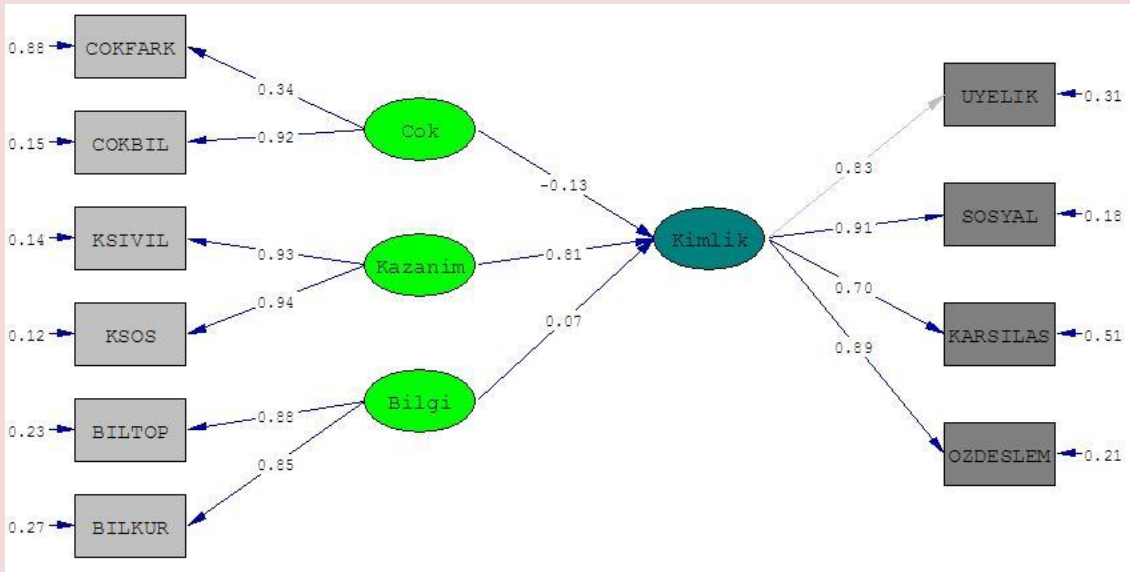

Şekil 1

Temel Yapısal Eşitlik Modeli Analiz Sonuçları ve t Değerleri

Araştırmanın birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü hipotezini test etmek amacıyla oluşturulan yapısal eşitlik modeli Şekil 1’de sunulmuştur. Jöreskog ve Sörbom’a (1993) göre .05 düzeyinde kritik t değeri 1,96; .01 düzeyinde ise 2,576’dır. Şekil 1’de verilen araştırmanın temel modelinde tanımlanan yolların (path) parametreleri kritik t değerlerinin üstündedir. Katılımcıların AB’ye ilişkin bilgi düzeyi algısı ($t= 2,21$; $p<0,05$) ve AB vatandaşlığının kazanımı algısının, AB kimlik algısını olumlu yönde ($t = 27,52$; $p<0,01$), çok kültürlü yeterlik algısının ise ($t= 4,03$; $p<0,01$) AB kimlik algısını olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Örtük değişkenler arasındaki ilişkilerde elde edilen t değerlerinin, anlamlı olduğu gözlenmiştir.

Şekil 2

Temel Yapısal Eşitlik Modeli Analiz Sonuçları ve Standart Çözümleme Değerleri

Şekil 2’de verilen, araştırmada tanımlanan temel yapısal modelde elde edilen sonuçlara göre, Araştırma modeli için, elde edilen GFI 0,98, AGFI 0,97, NFI 0,99, RFI 0,98, IFI 0,99, S-RMR 0,041 ve CFI 0,98 değerleri, model ile veriler arasında çok yüksek derecede bir uyum olduğunu kanıtlamıştır. AB’ye ilişkin bilgi düzeyi algısı (standardized solution = .07) ve çok kültürlü yeterlik algısı (standardized solution = .13) değişkenlerinin, AB kimlik algısı üzerindeki etkisinin küçük ve AB vatandaşlığının kazanımı algısı (standardized solution= .81) değişkeninin ise etkisinin büyük oldukları söylenebilir.

Eurobarometer 69’a (2008) göre, AB’nin kurumsal yapısına ilişkin bilgi düzeyi, Türkiye’de AB genelinin gerisindedir. AB hakkında bilgi saptanmaya çalışıldığında, görüşülenlerin düşük bir oranı doğru cevaplar verebilmiştir. Caporaso ve Kim’e (2009) göre, AB ülkelerinin vatandaşlarında, AB kimliğinin dahil olduğu, çoklu kimlikler mevcuttur. AB kimliği için bireysel farkındalığın ölçülmesi üç değişkenle yapılmış, katılımcıların AB kimliğinin gelişme eğiliminde olduğu ve AB’nin karar yapısını destekleme oranının arttığı bulunmuştur. Başbay ve Doğan’a (2004) göre Öğretmenlere göre, AB hakkında bilgi eksikliği yaşanmakta ve bunun doğurduğu

karmaşa ile kültürel korunma ihtiyacı ön plana çıkmaktadır. Kodaman ve diğerleri'nin (2008) araştırmasına göre, AB hakkında halkın bilgi düzeyi oldukça düşük ve tamamen ekonomik boyuta indirgenmiştir. Katılımcıların yarısı, Türkiye'nin AB'ye üyeliğini ekonomik refaha kavuşma amacıyla desteklediğini belirtmiştir. AB ile ilgili sorular üçte bir oranında doğru yanıtlanmıştır. Türkiye'nin AB'ye üyeliğini katılımcıların yarısı desteklemektedir. Doğan'ın (2007) araştırmasına göre ise; ilköğretim öğrencileri ve öğretmenleri Türkiye'nin AB'ye girmesini desteklemekte ancak bunun gerçekleşmesini güç bulmaktadır. İlköğretim öğrencileri ve öğretmenleri kendilerini AB konusunda bilgi sahibi bulmamakta ve AB'yi daha yakından tanımayı arzu etmektedir.

Alanyazında kimlik algısı ile çok kültürlük ilişkisini ele alan araştırma bulguları şöyledir. Birkök'e (1994) göre bireyler, korumak istedikleri ve ait oldukları grubu oluşturan kimlik özelliğini, bir hayat tarzı olarak tanımlamakta, millî olduğu düşünülen kimlik niteliklerini hem genel, hem de özel referanslara atfetmektedir. Jimenez'e (2004) göre, ulus kimlikler baskın çıkmakta, ulus kimliğine karşın Avrupa kimliğinin gelişimi zor olduğu görülmektedir. Castano ve Yzerbyt (1997) ve Moes (2008) araştırmalarına göre, Avrupalı kimliği ile ulusal kimlik arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bu araştırma bulgularına benzer şekilde Licata'nın (2003) araştırma bulgularına göre, katılımcılar genellikle Avrupa Birliğini desteklemekte, ancak AB'yi, kültürel farklılıklar ve ulusal refah açısından tehdit edici olarak algılamaktadırlar. Gülcan'a (2003) göre, gençlerin yabancı ya da yerli çeşitli (etnik, dinsel, siyasal, ulusal) gruplara ve kadınlara karşı önyargılı oldukları, üçte ikisinin, AB üyeliğinin olumlu olacağını düşündükleri görülmüştür. Bir başka araştırmada, Busher ve diğerlerine göre (2009) İngiliz öğrenciler, Avrupa Birliği üyeliğini desteklemektedirler. Türk öğrencilerin büyük çoğunluğu, Avrupa Birliği üyeliğinin yararları konusunda şüpheli olduklarını, kültürel, sosyal ve dinsel deformasyonlar yaşanacağını, sadece çok az bir kısmı kimliği olumlu etkileyeceğini belirtmişlerdir. Convery ve Kerr'e (2005) göre, öğretmen adayları, büyük oranda ulusal kimliklerinin daha çok önem taşıdığını belirtmişlerdir. AB kimliği ile ulus kimliği arasında negatif bir ilişki bulunduğunu belirten bu çalışmalar çok kültürlü bir yapıyı desteklemeyen bir görüşü savunmaktadırlar. Doğan'ın (2007) araştırmasına göre, ilköğretim öğrencileri AB'yi destekledikleri halde öğrencilerin AB ülkelerinden birinin, kendilerine komşu olma fikrine karşı kararsız oldukları görülürken, öğretmenlerin büyük çoğunluğu Avrupalı birisinin kendilerine komşu olma fikrine sıcak baktıkları görülmüştür. Ancak ilköğretim öğretmenlerine göre AB milli kimliğe zarar verecektir. Bu araştırma bulgularının aksine çok kültürlü yapıyı destekleyen araştırma sonuçları bulunmaktadır. Savvides'e (2006) göre, çoğunlukla hoşgörü, saygı ve diğerlerini anlama gibi değerleri desteklemeye çalışan öğretmenler, AB okullarındaki deneyimlerin, AB kimliği duygusunu geliştirdiğine inanmakta, ancak bu durumu öğrencilerin okulda farklı ülkelerden ve dillerden çocuklarla sosyalleşmesine bağlamaktadırlar. AB kimliği ile farklılıkları barındıran bir yapı arasındaki ilişki bulunduğunu belirten bu çalışmalar çok kültürlü bir yapıyı benimseyen bir görüşü savunmaktadırlar. Kirch ve Tuisk'in (2005) araştırmasına göre, Estonyada AB'ye üyeliğini destekleme ile farklılıkları kabul eden politik ve

kültürel bir topluluğun üyesi olma hissini paralel olduğu ve AB'ye girilmesine karşı olanların, aşırı milliyetçiler olduğu, Estonya'nın AB'ye girmesini destekleyenlerin, hükümeti de desteklediği belirlenmiştir.

Alanyazında kimlik algısı ile vatandaşlık kazanımları ilişkisini ele alan araştırma bulguları şöyledir: Türkiye'nin AB'ye girmesini destekleyen ancak bazı sorunların da yaşanabileceğini öngören araştırma bulguları bulunmaktadır (Balkar ve Özgan, 2010; Şen ve diğerleri, 2005). Benzer şekilde, Başbay ve Doğan'ın (2004) araştırmasında öğretmenler, AB uyum sürecinin eğitim sistemi üzerinde olumlu bir etki yaratacağı ve olası değişimlerin sistemi, AB standartlarına doğru götürebileceğine ilişkin bir kanıyı paylaşmaktadırlar. Bir başka araştırma (Winston, 1997) sonucuna göre, vatandaşların Avrupalılık kimliği düzeyinin düşük olması ve zamanla hala artmamış olması, AB'de sosyal entegrasyonun çok sınırlı olduğunu göstermektedir. Ulusal devletler ile AB'nin sağladığı sosyal, ekonomik ve kültürel yaşantılar karşılaştırıldığında, AB vatandaşlarının günlük yaşantılarında, AB deneyim ve gelişmelerini yaşadığı oranda, kimlik algısının yükseldiği görülmüştür. AB kurumlarının olduğu ve deneyimlerinin yoğun oranda yaşandığı, eski AB ve Benelux ülkelerinde, kimlik düzeyinin arttığı görülmüştür. Buna rağmen Toprakçı'nın (2006) araştırmasına göre, AB'nin kendisine üye ülkelerden ulusal eğitim amaçları arasında "Avrupalılık boyutu"na yer vermelerini istediğine ilişkin bir bilgiye rastlanmamıştır. Özcan'a (2008) göre, öğretmenlerin örgütsel kimlik ile örgütsel vatandaşlık düzeyleri arasında çok güçlü olmasa da istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Doğan (2007) ve Balcıoğulları ve Ayçin (2009) araştırmalarına göre, AB üyeliği konusunda olumlu düşünülmemekte ve ekonomik bakımdan ülke kalkınmasına yararlı olacağı düşünülmektedir. Kodaman ve diğerleri'nin (2008) araştırmasına göre ise, Türkiye'nin AB'ye üyeliğini destekleyen katılımcıların oranı ile ekonomik refah beklentisi ve insan hakları standartlarının iyileşeceği beklentisi olan katılımcı oranı paraleldir. Bir başka araştırmaya göre (Çarkoğlu, 2003) katılımcıların AB üyeliği sonucunda bireysel yaşamlarında AB üyeliğinin etkisine ilişkin kişisel değerlendirmeleri ve kararlarında AB'ye hazırlayıcı tutumların olumlu etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Katılımcıların bireysel olarak, üyelikten kişisel yarar sağlayacağını düşünmelerinin, AB üyeliğini destekleme tutumlarını açıkladığı görülmüştür.

Beşinci Hipotez: Katılımcıların, çok kültürlü yeterlik algısı ve Avrupa Birliği vatandaşlığının kazanımı algısının, Avrupa Birliği'ne ilişkin bilgi düzeyi algısı ile Avrupa Birliği kimliğini etkilemektedir." şeklindedir.

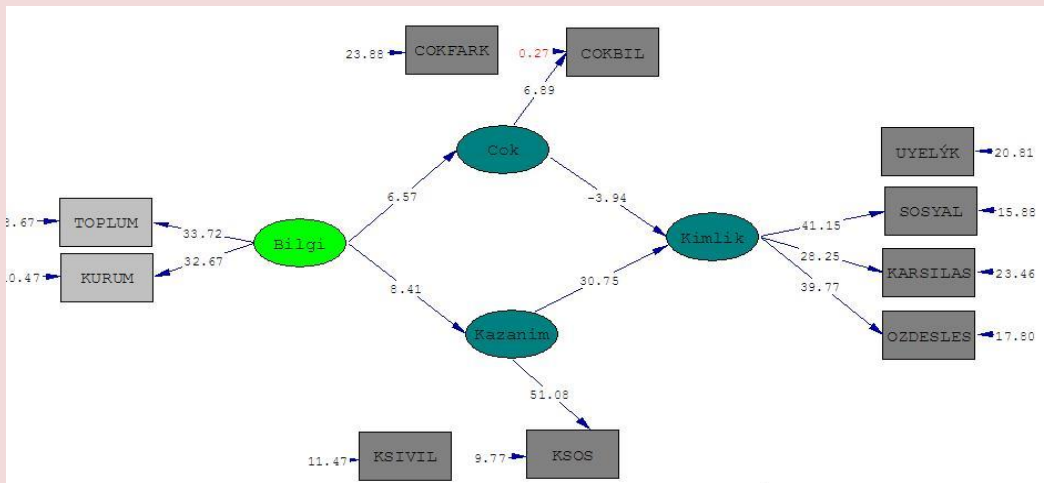
Test edilen araştırmanın beşinci hipotezine göre, aracılık modeli betimlenmiştir. Bu araştırmada, AB kimliğini yordayan değişkenler ikinci bir yapısal eşitlik modeli ile incelenmiştir. Araştırma kapsamında, ilköğretim okulları yönetici ve öğretmenlerinin AB kimliği algısına ilişkin dolaylı yapısal eşitlik modeli test edilmiştir. Çünkü araştırmanın veri toplama aşamasında, temel modele ek olarak çok kültürlü yeterlik, AB'ne ilişkin bilgi düzeyi, AB vatandaşlığının kazanımı ve AB kimliği arasındaki ilişkileri farklı bir şekilde ele alan dolaylı bir araştırma modeli geliştirme gereği duyulmuştur.

Modelin test edilmesi için katılımcılardan elde edilen veriler kullanılarak, örtük değişkenlerle path analizi yapılmıştır. Şekil 3’de verilen dolaylı yapısal eşitlik modelinde dört faktör ve bu dört faktörü birbirine bağlayan dört ilişki vardır. Şekil 3’de verilen dolaylı yapısal eşitlik modelinde (aracılık), AB vatandaşlığının kazanımı algısı ve çok kültürlük yeterlik algısı ile AB’ne ilişkin bilgi düzeyi algısı ve AB kimliği algısı arasındaki aracılık etkisi incelenmiştir.

Baron ve Kenny’e (1986) göre, aracılık etkisinden söz edilebilmesi için; bağımsız değişkenin aracı değişken üzerinde anlamlı bir etkisi olmalıdır. Aracı değişken, ikinci adımdaki analize dâhil edildiğinde, bağımsız değişkenin önceden anlamlı olan etkisinin ya tamamen ya da kısmen ortadan kalkması gerekmektedir. Aracı modelde, eğer bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki doğrudan etkisi tamamen ortadan kalkar ve bağımsız değişkenin bağımlı değişkene etkisi aracı değişken üzerinden dolaylı olarak gerçekleşirse bu durumda “tam aracılık etkisi” söz konusu olmaktadır. Bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde doğrudan etkisi devam etmesine rağmen, etkisinin oranı azalmışsa bu durumda “kısmi aracılık etkisi” olduğu söylenir (Turunç ve Çelik, 2010).

Geliştirilen dolaylı yapısal eşitlik araştırma modelinin içindeki, bağımlı ve bağımsız değişkenler bütün olarak ele alınırken, kurulan model ile toplanan verinin birbirleriyle uyumu incelemektedir. Şekil 3’de görüldüğü gibi, AB’ye ilişkin bilgi düzeyi algısı ve AB kimliği algısı arasında dolaylı ilişki kurulmuş ve verilerin uyumu incelenmiştir. Araştırmada, katılımcıların AB’ye ilişkin bilgi düzeyi algısının, AB vatandaşlığının kazanımı algısı ve çok kültürlük yeterlik algısı ile AB kimliği üzerindeki etkisini incelemek için yapılan analiz sonuçları Şekil 3 ve Şekil 4’de verilmiştir.

Chi-Square = 126.82, df=31, P-value= 0.00000, RMSEA =0.049

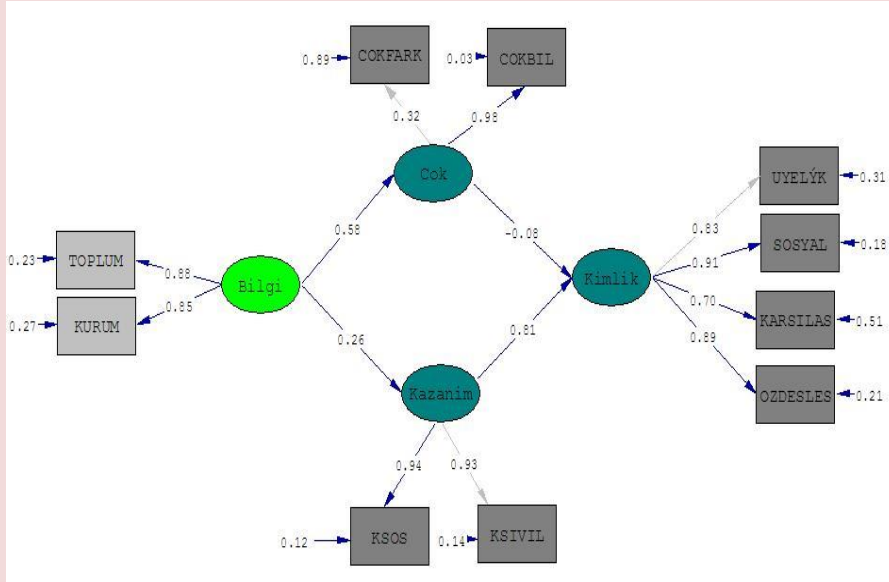
Şekil 3

Dolaylı Yapısal Eşitlik Modeli ve t Değerleri

Şekil 3’de verilen dolaylı yapısal eşitlik modelinde (aracılık), tanımlanan yolların (path) parametreleri .01 düzeyinde kritik t değerlerinin (t=2,576)

üstündedir. Katılımcıların AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısının ($t=6,07$; $p<0,01$), AB kimlik algısı üzerindeki etkisini gösteren modelde, çok kültürlü yeterlik algısı ($t=-3,94$; $p<0,01$) ve AB vatandaşlığının kazanımı algısı ($t=30,75$; $p<0,01$) eklendiğinde etkinin devam ettiği görülmektedir. Örtük değişkenler arasındaki ilişkilerde elde edilen t değerlerinin, manidar olduğu gözlenmiştir.

Chi-Square = 126.82, df=31, P-value= 0.00000, RMSEA =0.049

Şekil 4

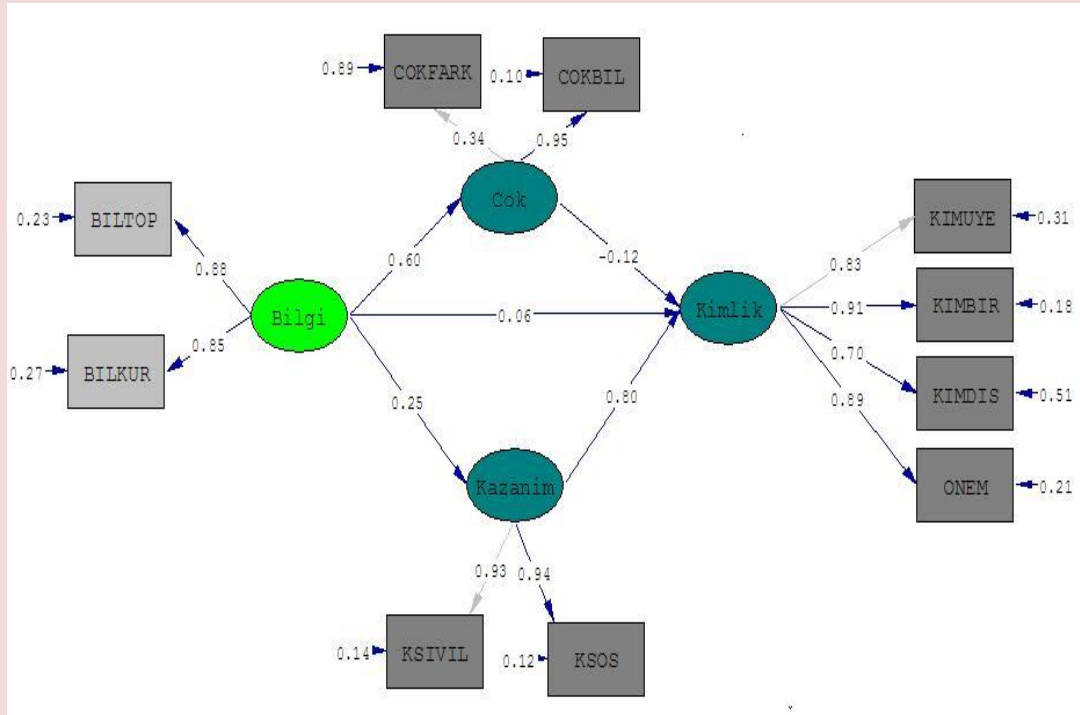
Dolaylı Yapısal Eşitlik Modeli ve Standart Çözümleme Değerleri

Şekil 4'de verilen, dolaylı (aracılık) yapısal eşitlik modelinde, AB kimlik algısı üzerinde, Kline'a (1998: akt. Şimşek, 2007) göre standardize edilmiş yol katsayılarının etki büyüklüklerinin (effect size) çok kültürlü yeterlik algısının (.08) küçük ve AB vatandaşlığının kazanımı algısının (.81) büyük etkiye sahip oldukları söylenebilir.

Beşinci alt problem doğrultusunda geliştirilen dolaylı yapısal eşitlik modelinde, χ^2 değeri 126,82'dir. Yine χ^2 değerinin serbestlik derecesine olan oranı χ^2/df oranı 4.09'dur. Bu değer 5'in altında olması orta düzeyde bir uyumu göstermektedir. Örneklem büyüklüğünün artması ile χ^2 değerinde artış görüldüğünden (Yılmaz ve Çelik, 2009), bu araştırmada da örneklem büyüklüğü=1290 olduğu için model, alternatif uygunluk ölçütleri ile değerlendirilmiştir. Araştırma modeli için son değerlendirme kriteri yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA)'dır. RMSEA değeri = 0,049 ve 0,05'in altında olduğundan iyi bir uyumu belirtmekte ve modelin kabul edilebileceğini göstermektedir. Dolaylı yapısal eşitlik modelinin analiz sonuçlarına göre GFI 0,98, AGFI 0,97, SRMR 0,045, RMR 0,029, NNFI 0,99, NFI 0,99, RMSEA 0,049, χ^2 126,82, df 31, RFI 0,98, IFI 0,99 ve CFI 0,99 değerleri, model ile veriler arasında çok yüksek derecede bir uyum olduğunu göstermektedir (Kelloway, 1998).

AB vatandaşlığının kazanımı ve çok kültürlü yeterlik algısının, AB kimliği algısı üzerindeki aracılık etkisinin kabul edilebilmesi için modele AB'ye ilişkin bilgi

düzeyi algısı değişkeninden, AB kimliği algısı değişkenine bir ilişki daha eklenmiş ve model tekrar sınanmıştır.

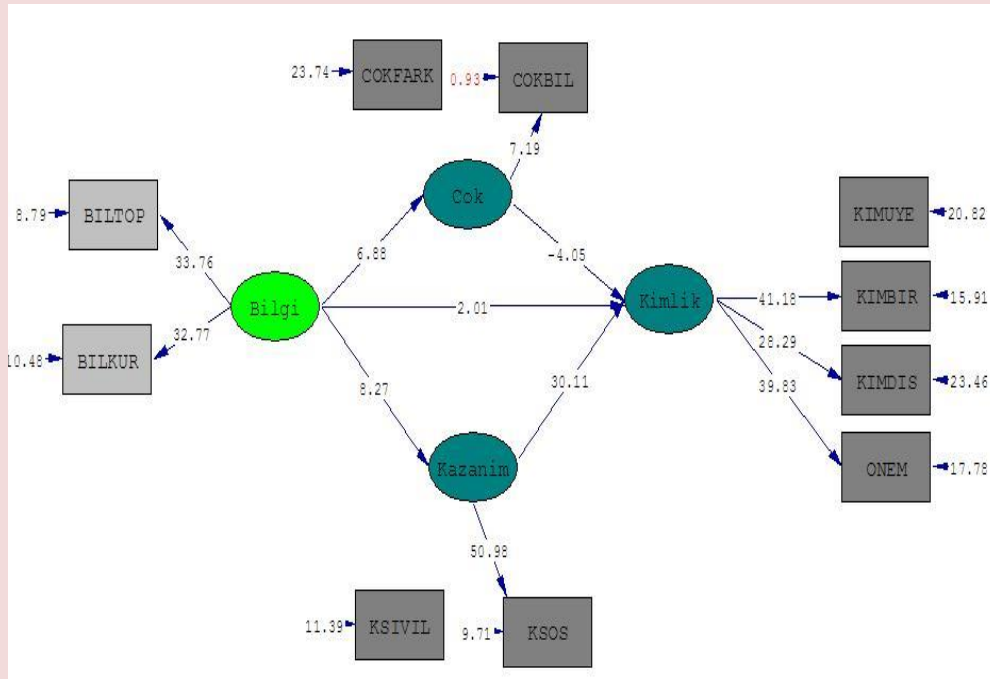

Chi-Square = 122.76, df=30, P-value= 0.00000, RMSEA =0.049

Şekil 5.

Dolaylı Yapısal Eşitlik Modeli ve Standart Çözümleme Değerleri

Şekil 6'da AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısının, AB kimliği algısı üzerine etkisini gösteren modele, çok kültürlü yeterlik algısı ve AB vatandaşlığının kazanımı algısı gibi iki aracı değişken eklendiğinde, AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısının, AB kimliği algısı üzerindeki etkisinin. 06'ya düştüğü görülmüştür. Katılımcıların sahip oldukları, AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısının, çok kültürlü yeterlik algısı ve AB vatandaşlığının kazanımı algısı ile AB kimliği algısı üzerinde etkisinin daha güçlü olduğu görülmektedir. Çok kültürlü yeterlik algısı ve AB vatandaşlığının kazanımı algısı gibi etkenler, AB'ye ilişkin bilgi düzeyi ve AB kimliği algısı arasında "aracılık" etkisi yapmaktadır. Burada, çok kültürlü yeterlik algısı ve AB vatandaşlığının kazanımı algısının, AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısı üzerinde temel belirleyici oldukları görülürken, AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısının, AB kimlik algısı üzerinde AB bilgi düzeyinin ve AB vatandaşlığının kazanımı algısı aracılığı ile anlamlı bir etkisinden söz edilebilir. Yani katılımcıların AB kimliği algısının pozitif olabilmesi için AB'ye ilişkin bilgi düzeyinin yanı sıra çok kültürlü yeterlik algısının ve AB vatandaşlığının kazanımı algısının yüksek olması gibi özelliklere de sahip olmaları gerektiği söylenebilir.

Chi-Square = 122.76, df=30, P-value= 0.00000, RMSEA =0.049

Şekil 6

Dolaylı Yapısal Eşitlik Modeli ve t Değerleri

Değişkenler arası ilişkiler açısından karşılaştırma sonuçlarına bakıldığında, dolaylı yapısal eşitlik modelinde, AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısı ile çok kültürlü yeterlik algısı arasında yüksek sayılabilecek ve anlamlı bir ilişkinin varlığı görülmektedir. Çok kültürlü yeterlik algısı ve AB vatandaşlığının kazanımı algısının, AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısı ve AB kimlik algısı arasındaki ilişkide olumlu etkisi olduğu (aracılık ettiği) görülmektedir. Değişkenler arası ilişkilerin orta ve yüksek düzeylerde ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu da görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma ile ilköğretim okulu öğretmen ve yöneticilerinin, AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısı, çok kültürlü yeterlik algısı ve AB vatandaşlığının kazanımı algısı değişkenleri ile AB kimliği algısı arasındaki ilişkiler incelenmekte ve elde edilen bulgular öne sürülen tüm hipotezleri desteklemektedir.

AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısı ve AB kimliği algısı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Alanyazındaki diğer araştırma bulguları ve bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, Türkiye'de AB konusunda bilgi düzeyi düşüktür, bilgi düzeyi formel bilgiye dayanmaktan çok kulaktan dolma bilgilere dayanmaktadır. Bireyin kimlik oluşumunda ilk aşama farkındalığın oluşması, ikinci aşama ise uyum ve aidiyetin hissedilmesidir. Birey, sosyalleşme süreci ile toplum içinde bir kimlik edinmekte, sosyal etkiler, kişiliğin, sosyal tutum ve davranışlarının gelişmesini sağlamaktadır. Kimlik, insan ilişkileri içinde oluşan dinamik ve değişken bir yapıdır. Bu bağlamda, bireyin AB kimliğinin gelişimi açısından farkındalık önem taşımaktadır. Bu nedenle ilköğretim okulu öğretmen ve eğitim yöneticilerinin AB

bilgi düzeyinin düşük olması, AB kimliği algısını düşürmekte ve önyargılarını artırmakta, AB bilgi düzeyinin yüksek olması ise AB kimlik algısını geliştirmektedir denilebilir.

Bu araştırmanın bulgularına göre, ilköğretim öğretmen ve yöneticilerinin çok kültürlü yeterlik algısı ile AB kimliği algısı arasında negatif ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre, Avrupalı kimliği, üye ülkelerin halklarının kimlik tanımlamalarını etkilemektedir. Çok kültürlülük, bir uyum mekanizması olarak ele alınabilirken, bu değerler tarihsel çıkarımların paylaşıldığı bir alan olarak da görülebilmektedir. Bu nedenle çok kültürlü bir toplumda sosyalleştirme büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, yapılan bu araştırmada, ilköğretim okulu öğretmen ve eğitim yöneticileri, Türkiye ölçeğinde, son dönemlerde yaşanan azınlık gruplarının sosyal-siyasi eğilimleri ve hükümet politikaları açısından çok kültürlülük kavramını ayrılıkçı söylemin bir parçası olarak görmüş ve bu nedenle AB kimliği arasında negatif bir ilişki çıkmış olabilir. Ancak, dünya ölçeğinde çok kültürlülük kavramı toplumsal duyarlılık ve uyumu vurgulamak, farklılıkların bir arada yaşamasını mümkün kılmak için kullanılmaktadır. Bu nedenle AB'nin farklı ülkelerinde, AB kimliği ile çok kültürlü yeterlilik ilişkisi açısından, katılımcı grubun özelliğine ve zamana göre farklı sonuçlara ulaşılmış olabilir.

İlköğretim okulu öğretmen ve yöneticilerinin AB vatandaşlığının kazanımı algısı ile AB kimliği algısı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Alanyazındaki araştırma bulguları ve bu araştırma bulgularına göre, AB vatandaşlığının olası kazanımları ve beklentilerini değerlendirme düzeyleri, AB kimliğini benimseme ve onunla özdeşleşme düzeylerini yüksek oranda belirlemektedir. Çünkü olası AB üyeliğinin katılımcılara sağlayacağı yarar ve beklentilerini karşılama ölçüsünde, AB kimliğine attikleri önemin arttığı söylenebilir. AB vatandaşlığı algısı yüksek çıkan katılımcıların, bireysel açıdan AB vatandaşlığını daha anlamlı, yararlı gördüklerinin ve sahip oldukları diğer kimliklerle karşılaştırıldığında AB kimliğinin daha çok tercih edildiğinin göstergesidir.

İlköğretim okulu öğretmen ve yöneticilerinin, AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısı, AB vatandaşlığının kazanımı algısı ve çok kültürlü yeterlik algısı AB kimliği algısı üzerinde yüksek oranda etkili bulunmuştur. Buna göre, bireyin sahip olduğu bakış açısı, beklentileri ve farkındalık düzeyinin kimlik algısını belirlediği söylenebilir. Çünkü bireyin kimlik oluşumu birey-sosyal çevre etkileşimi ile gerçekleşmektedir. Birey bir taraftan dış dünyayla uyumlu olmaya, çevresinin ondan istediği ve gerektirdiği şekilde davranmaya ve bu yönde fiziksel ve sosyal unsurlara göre hareket etmeye çalışmakta, diğer taraftan, dış dünyayı-yaşam alanını ve çevre koşullarını isteği doğrultusunda şekillendirmeye ve kendi düşüncesini çevreye dayatmaya çalışmaktadır (Bilgin, 1996: akt. Özcan, 2008). Bu noktada "ben" ve "öteki" kavramı ortaya çıkmaktadır. Bu süreç içerisinde birey "ben"i tanımlarken bir farkındalığa, bilgi birikimine gereksinim duymaktadır. "Öteki"nin farklılığını tanımladıktan sonra, farklı olanla ortak bir yaşam kültürünü sürdürürebilmek için

farklı bakış açılarına sahip olmak, çok kültürlülüğe açık olmak, kabul etmek ve uyum sağlayabilmek, ortak bir vatandaşlık bağı ile üyeliği paylaşmak, ortak bir gelecek ideali belirlemek ve beklentileri paylaşmak önem taşımaktadır. Bu süreç, ortak bir sosyal kimliğin oluşmasına hizmet etmektedir. Bu bağlamda, bu etmenler ortak bir sosyal kimliğin oluşması açısından önem taşımakta ancak eşzamanlı olarak, sosyal olgular birçok etmenin etkisinde kalabilmekte ve zaman içinde önem düzeyi değişebilmektedir.

İlköğretim okulu öğretmen ve yöneticilerinin çok kültürlü yeterlik algısı ve AB vatandaşlığının kazanımı algısının, AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısı ile AB kimliği algısı arasında aracılık etkisi olduğu bulunmuştur. AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısı arttıkça AB kimliği algısı artmaktadır. Ancak çok kültürlü yeterlik algısı ile AB kimliği arasındaki ilişki negatif yönlüdür. AB kimliği artarken, düşük oranda çok kültürlü yeterlik algısı düşmektedir. Ancak AB'ye ilişkin bilgi düzeyine ek olarak çok kültürlü yeterlik ve AB vatandaşlığının kazanımı algısının yüksek olmasının AB kimliği algısını yükselteceği söylenebilir. Çünkü bireylerin kimlik algısı tek bir değişkene bağlı olarak gelişmemektedir. Kimliği belirleyen birçok unsur vardır. Bu nedenle kimliği pozitif anlamda etkileyen unsurların artması, AB kimlik algısını pozitif anlamda etkileyecektir. Sonuç olarak, AB kimliği algısındaki değişikliğin bir kısmının, bilgi düzeyine bağlı olduğu, diğer değişkenler eklenince AB kimlik algısının yükseldiği söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre, ilköğretim okulu öğretmen ve eğitim yöneticilerinin AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısı ve AB vatandaşlığının kazanımı algısı arttıkça AB kimliği algısı artmaktadır. Bu nedenle AB'ye ilişkin bilgi düzeyi algısını artıran unsurların, öğretmen ve eğitim yöneticilerinin AB kimliği algısını artıracığı söylenebilir. Bulgular doğrultusunda araştırmanın önerileri şunlardır:

1. Öğretmen ve eğitim yöneticilerinin AB'ye ilişkin bilgi düzeyinin artırılması amacıyla Türkiye'de AB kimliği algısını geliştirmenin önemi ve yöntemleri hakkında başta okul yöneticileri olmak üzere tüm çalışanlar konferans, seminer, panel gibi bilimsel toplantı, etkinlikler ya da hizmet içi eğitimler aracılığıyla bilgilendirilebilir ve AB ülkelerindeki meslektaşları ile ortak projeler ve araştırmalar yürütmeleri konusunda yönlendirilebilirler.
2. Üniversitelerde ve özellikle eğitim fakültelerinde, AB ülkeleri eğitim sistemlerini ele alan dersler ve konu hakkında üniversite öğrencilerini bilinçlendirecek toplantılara yer verilebilir.
3. AB Türkiye Delegasyonu'nun düzenlediği, sınırlı sayıdaki AB bilinci geliştirme etkinliklerinin öğretmen ve eğitim yöneticilerine ve daha geniş halk kitlelerine ulaştırılması sağlanabilir.
4. AB kültürü ile etkileşimin artırılması AB kimliğini geliştirmektedir, bu nedenle Avrupa dillerini konuşma becerileri geliştirilmelidir. Özellikle Türkiye'de uygulanan yabancı dil öğretim programlarının yeniden düzenlenmesi ve eğitim ortamı için gerekli ortam, olanak ve koşulların sağlanması gerekir.

5. AB kimliği ve kültürü ile etkileşimi başlatmak amacıyla eğitim fakültesinde okurken öğretmen adayları, öğrenci değişim programlarına yönlendirilebilir. Yurtdışına çıkmadan önce Avrupa kültürünü tanıtmak ve Avrupa'ya gittiklerinde nelerle karşılaşabilecekleri konularda yardımcı olmak için öğrencilere, öğrencisi oldukları üniversitelerin AB ve Dış İlişkiler Ofisleri tarafından gidecekleri ülkelere göre; uygun bir oryantasyon programı düzenlenmesi ve üniversitelerin stratejik planlamalarında bu konunun geliştirilmesi gerekir.
6. AB kimliği açısından öğretmen, yönetici ve öğrencilerde, çok kültürlü yeterlilik algılarının geliştirilmesi konusunda, farkındalık yaratılmasının önemi nedeniyle öğretmenlerin, bu tür davranışları sergilemeleri teşvik edilebilir.
7. AB kimliğini yordayan farklı değişkenler (örneğin; örgütsel güven, örgütsel değerler, cinsiyet, yaşam kalitesi, bağlılık, yaş, eğitim düzeyi, dil becerisi, vb.) araştırılarak aralarındaki ilişkinin ortaya konması sağlanabilir.
8. Bu araştırma sadece öğretmen ve yöneticilerle sınırlı tutulmayarak, veli ve öğrencileri de içine alabilecek bir yapıda organize edilebilir.

Kaynakça

- Akpınar, B. (2006). Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Türk ilköğretim öğrencilerinin Avrupa Birliği imajı. *Eğitimde Politika Analizleri ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 8-26.
- Arslan, A. (2007). Üniversite gençliği (öğretmen adayları) Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğini istemiyor. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 13, 1-19. Issn:1694-528.
- ATAUM. (2010,12.04). *Kamuoyu ve Türk dış politikası anketi*. Ankara Üniversitesi <http://www.ataum.ankara.edu.tr/d9.htm> adresinden elde edildi.
- Balcıoğulları, A. ve Ayçin, A. A. (2009, Mayıs 23-30). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin Avrupa Birliği ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi*. Sözel bildiri. I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu, Uşak.
- Balkar, B. ve Özgan, H. (2010). İlköğretim okulu öğrencilerinin Avrupa Birliği'ne ilişkin görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (1), 37-52.
- Başbay, A. ve Kağnıcı, Y. D. (2011). Çok kültürlü yeterlik algıları ölçeği: bir ölçek geliştirme çalışması. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 161 (36), 199-212.
- Başbay, A. ve Doğan, N. (2004) Avrupa Birliği üyelik sürecinin eğitim sistemimiz üzerindeki etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 5 (2), 35-52.
- Başbay, A. ve Bektaş Kağnıcı, Y. (2009b). *Öğretim elemanlarının çok kültürlü öğretmen yeterlik algılarına ilişkin ölçek geliştirme çalışması*. 18. Eğitim Bilimleri Kurultayı, Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi. İzmir.
- Birkök, M. C. (1994). *Bilgi sosyolojisi ışığında kimlik sorunu* (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Bilim Dalı, İstanbul.
- Busher, H., Wilkins, C., Warwick, P., Acun, I. and Göz, N. L. (2009, Mayıs 23-30). *Identifying with Europe? the views of some Turkish And British postgraduate students taking part in a university exchange programme*. Sözel bildiri. I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık Ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu, Uşak.
- Caporaso, J. A. and Kim, M. (2009). The dual nature of European identity: subjective awareness and coherence. *Journal of European Public Policy*, 16 (1), 19-42.

- Castano, E. and Yzerbyt, V. (1997, May 29-June 1). *Building a European identity: In European Union studies. Association (EUSA). Biennial Conference 1997 (5th) (p. 24), Seattle, WA.*
- Convery, A. and Kerr, K. (2005). Exploring The European dimension in education practitioners' attitudes. *European Education, 37 (4), 22-4.* ISSN 1056-4934/2006
- Çarkoğlu, A. (2003). Who wants full membership? characteristics of Turkish public support for EU membership, Special Issue on Turkey and the European Union, *Turkish Studies, 4 (1), 171-194.*
- Dinç, E. (2008). Türkiye'yi Avrupa'ya yakınlaştırmak için tarih bir köprü olabilir mi? türk tarih öğretim programlarının bir Avrupa boyutu gözetilerek geliştirilmesi olasılığı. İçinde M. Safran ve D. Dilek (Ed.). *21. yüzyılda kimlik, vatandaşlık ve tarih eğitimi.* İstanbul: Yeni İnsan Kitabevi.
- Doğan, Z. (2007). *İlköğretim ikinci kademe öğrenci ve öğretmenlerinin Avrupa Birliği imajı* (Yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Elazığ
- Doğanay, A. ve Bal, A.P. (2010). İlköğretim beşinci sınıf matematik öğretiminde öğrenci başarısının ölçülmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi. 10 (1), 153-216.*
- Ekici, G. (2010, Ekim). Bireyin kendini özne olarak inşası sürecinde kimlik-kolektif kimlik etkileşimi. <http://www.karakalem.net/?article=1397> adresinden elde edildi.
- Erdoğan, İ. (2000). *Çağdaş eğitim sistemleri.* İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- EU. (1992). Treaty of Maastricht. [Internet-09.10.2011] www.eurotreaties.com/maastrichtec.pdf
- Erzurumlu, S. (2008). *Çok kültürcülük politikası ve Kanada'da çok kültürcülük* (Yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Isparta.
- EU. (2008, January). Eurobarometer 69 Public Opinion In The European Union. This survey was requested and coordinated by the Directorate General Communication. http://www.ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb69/eb_69_first_en.pdf adresinden elde edildi.
- Fossum, J. E. (2001, October). Identity-politics in the European Union. Arena working papers.WP 01/17. <http://www.arena.uio.no/publications/wp01-17.htm> adresinden elde edildi.
- Fuller, S. (2005). Knowledge as product and property. In N. Stehr and V. Meja (Eds.), *Society and Knowledge: Contemporary Perspectives in the Sociology of Knowledge and Science* (pp. 151-174). New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- Gümrükçü, H. (2002). Türkiye ve Avrupa Birliği, ilişkinin unutulmuş yönleri, dünü ve bugünü. Hamburg: Avrupa-Türkiye Araştırmaları Enstitüsü.
- Gülalp, H. (2008). Anayasal vatanseverlik. Yeni anayasa için: yeni Türkiye'yi anlamak için bir tartışma ortamı. <http://www.yenianayasaicin.org/> adresinden elde edildi.
- Gülcan, M. G. (2003). Avrupa Birliğine Adaylık Sürecinde Türkiye eğitim sisteminin yapısal sorunları ve yapısal uyum modeli araştırması (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı (Eğitim Yönetimi ve Teftişi Programı), Ankara.
- Jacobs, D. and Maier, R. (1998). European identity : construct, fact and fiction. This paper has been published in: Gastelaars, M.and Ruijter A. (eds) *A United Europe: The Quest for a Multifaceted Identity.* (pp. 13-34). Maastricht: Shaker, <http://www.users.belgacom.net/jacobs/europa.pdf> adresinden elde edildi.
- Jimenez, R. A. M. (2004, July). Cultural, instrumental, civic and symbolic components of national and European identities in old and new European Union member states. Paper presented. EIOP Conference. <http://www.eiop.or.at/eiop> adresinden elde edildi.
- Jöreskog, K. G., and Sörbom, D. (1993). *Lisrel 8: structural equation modeling with the SIMPLIS command language.* Lincolnwood, IL: Scientific Software International.
- Licata, L. (2003). Representing the future of the European Union: Consequences on national and European identification. Papers on Social Representation.
- Luhtanen, R. and Crocker, J. (1992). A collective self-esteem scale: Self-evaluation of one's social identity. *Personality and Social Psychology Bulletin, 18, 302-318.*
- Kirch, A. and Tuisk, T. (2005). European identity: a study using the method of identity structure analysis in Estonia In 2003-2005. http://www.ies.ee/epub2006/kirchtuisk_identity.pdf adresinden elde edildi.

- Kodaman, T. Kanat, S., Saraç, E., İlboğa, M. ve Eser, B. (2008). Avrupa Birliği bilinç düzeyinin ölçülmesi: Isparta ili örneği. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 201-227.
- Kucera, O. (2006). Building the EU identity. http://www.ucd.ie/dei/about/staff_papers adresinden elde edildi.
- Moes, J. (2008). European identity compared: a mixed methods. Presented Ecpr Fourth Pan-European Conference On Eu-Politics, Rīga, Latvia. <http://www.jhubc.it/ecpr-riga/virtualpaperroom/032.pdf> adresinden elde edildi.
- Özcan, O. (2008). *İlköğretim öğretmenlerinin örgütsel özdeşim, örgütsel bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışlarının demografik özelliklere göre incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Özer, A. (2009). *AB sürecinde Türkiye’de çok kültürlük ve vatandaşlık sorununa sosyolojik bir bakış*. Sözel bildiri, I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu. Uşak.
- Poyraz, Z. (2008). *Türk toplumunun, Avrupa Birliği’ne üyeliği algılama düzeyi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo-Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, Ankara.
- Savvides, N. (2006). Comparing the promotion of European identity at three ‘European schools’: an analysis of teachers’ perceptions. *Research in Comparative and International Education*, 1(4), 393-402.
- Şahin, M. (2006). *Avrupa Birliği ülkelerinde ve Türkiye’de öğretmen yetiştirme sistemlerinin karşılaştırması* (Yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Malatya.
- Şen ve diğerleri (2005). *Türk gençliği konuşuyor: gençliğin, Türkiye’nin AB’ye katılım süreci ve AB üyeliği hakkında görüşleri*. Ufuklar ve Mozaik Programı. Türk Sosyal Bilimler Derneği.
- Şimşek, O. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş (temel ilkeler ve lisrel uygulamaları)*. Ankara: Ekinoks Eğitim Danışmanlık Hiz. ve Bas. Yay.
- Toksöz, F. (2008). *The European Educational Space and The Construction of European Identity*. Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi, Avrupa Birliği Enstitüsü, AB Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı. İstanbul.
- Toprakçı, E. (2004). The European Union action programme in the area of education (A comparative analysis). *Education and Science (TED)*, 29(131), 83-92.
- Toprakçı, E. (2006). European Union, European dimension in education and national education goals of the member countries (according to the official documents of European Union). *Ankara Üniversitesi Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-19.
- Turunç, Ö. ve Çelik, M. (2010). Çalışanların algıladıkları örgütsel destek ve iş stresinin örgütsel özdeşleşme ve iş performansına etkisi. *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F Yönetim ve Ekonomi*. 17 (2), 183-206.
- Waseem, A. (2008). Community, identity, and knowledge: a conceptual framework for LIS Research. *Library and Information Science Research Electronic Journal*, 18 (1). [Internet-12.05.2010] www.libres.curtin.edu.au/libres18n1/waseem_article_mbw2_Ess&Op_rev.pdf
- Winston, N. (1997, May 29-June 1). *Experiencing the system: social integration in the European Union*. In *European Union Studies Association (EUSA)*. Biennial Conference. 1997 (5th) (p. 30). Seattle, Washington. <http://www.aei.pitt.edu/2758/01/002538.pdf> adresinden elde edildi.
- Yılmaz, V. ve Çelik, H. E. (2009). *Lisrel ile yapısal eşitlik modellemesi I (temel kavramlar, uygulamalar, programlama)*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Yılmaz, S. (2009). *Avrupa Birliği’nin Türkiye ve diğer Avrupa ülkelerinin ders kitaplarında uygulamaya çalıştığı “kimlik, insan hakları ile tarihte ‘öteki’ kavramı ve Sırbistan örneği.”* Sözel bildiri, I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu. Uşak.

Investigation of Predictor Variables of European Union Identity in Education Institution

Dr. Esen Altunay
Ege University-Turkey
esenaltunay@yahoo.com

Assist.Prof.Dr.Yılmaz Tonbul
Ege University-Turkey
yilmaz.tonbul@ege.edu.tr

Extended Abstract

Purpose: The establishment of an integrated union with Europe nations is possible to ensure the integration with European Union (EU) of the individuals, groups and nations from different geography, backgrounds and cultures. Beside agreements in the political sphere developed interstate relations, therefore the applications have been tried to expand to the base of European societies and belonging to EU have been tried to be formed. Turkey have been made initiatives for becoming a member of the EU for many years. However Turkey have experienced periodically troubles sometimes from the EU and sometimes in this process. These troubles were due to insufficient of preparations of Turkey for Union's objectives and practices or the Union communities' reactions against the EU's enlargement policy. One of the most controversial issues for Turkey's EU membership is the integration with the EU identity. The aim of this research was to investigate the primary school administrators and teachers' perceptions on the relationships between level of knowledge about the EU, gains of the EU's citizenship, multi-cultural efficacy, and the EU identity and how these variables are determine the ratio of the perception of the EU identity.

Method: This research is based on correlational model including survey technique. The sample of the research was determined by using the cluster sampling method. The sample of the study was consisted of 1290 primary school administrators and teachers from the central districts of Izmir. In this study, as data collection tools, multi-cultural efficacy scale developed by Başbay and Kağnıcı (2011); European Union identity scale developed by Luhtanen and Crocker (1992) and also adapted to Turkish and tested the linguistic validation by the researchers; the scale of level of knowledge about the EU and the scale of gains of the EU's citizenship developed by the researchers was used. Structural equation modeling was used for the data analysis.

Findings: Research findings have shown a significant relationship with the perceptions of administrators and teachers between the EU identity and the level of knowledge about the EU and multi-cultural competence and gains of EU's citizenship. Participants' perceptions about the level of knowledge of the EU, the gains of EU' citizenship and multi-cultural efficacy predict the identity of the EU in a meaningful way. Furthermore, the results indicated that participants' perceptions of

multi-cultural competence and the gains of the EU' citizenship are mediator variables between the perceptions of the EU identity and the level of knowledge about the EU.

Suggestions: Due to positive relationship between perceptions of EU identity and level of knowledge about EU, teachers and education administrators' knowledge level about EU should be increased by various activities and in-service training. EU institutions' activities for promoting the EU identity should be brought to the teachers and administrators. Teachers and administrators should be encouraged to develop their speaking skills in European languages. Common international projects-researchs should be supported in educational institutions

Keywords: European Union identity, European Union citizenship, the level of knowledge about the European Union, multi-cultural efficacy

